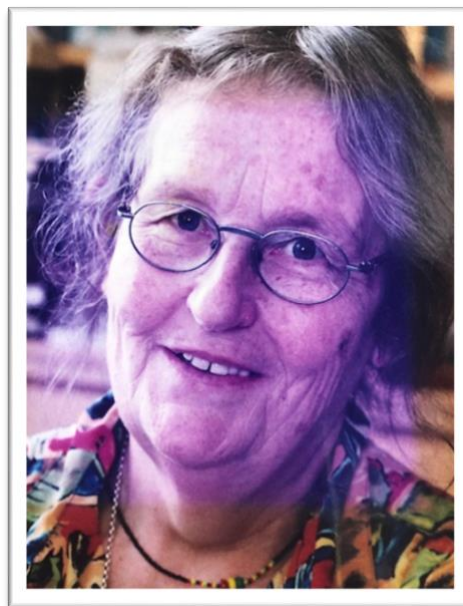

MLK Interview

Emeritus Prof. dr. Carla M.A. Frederiks

In verband met eredoctoraat Martin Luther King jr., 20 oktober 1965

11 januari 2021

Interview verzorgd door dr. Sylvia van de Bunt

Speciale dank aan de VUvereniging en de VU School of Business and Economics
voor ondersteuning van dit SERVUS project

Introductie

Tijdens de dr. Martin Luther King jr. (MLK) Lezing op 4 april 2017 is het project 'Herinneringen aan MLK' aangekondigd van SERVUS in samenwerking met Alumni-relaties VU, de VU Vereniging en andere VU-betrokkenen. Dit project houdt in dat VU-alumni worden geïnterviewd die erbij aanwezig waren toen King op 20 oktober 1965 het VU eredoctoraat in de Sociale Wetenschappen verkreeg en/of op 21 oktober 1965 aanwezig waren bij de ontmoeting tussen King en VU studenten in hotel Krasnapolsky.

Emeritus Professor Dr. Carla Frederiks

- Wat is uw leeftijd: 80
- Wat is uw beroep (geweest)? *Ik heb gewerkt als biologe en hoogleraar Verplegingswetenschap. Zie verder beschrijving van mijn loopbaan hieronder*
- Waar hebt u gewoond in 1965 ten tijde van het bezoek van MLK? *In het Dispuutshuis van N.I.K.H. , Van Eeeghenstraat te Amsterdam*
- Waar bent u momenteel woonachtig? *In Enkhuizen.*

- Introductie
 - Wanneer studeerde u aan de VU en welke opleiding? *Ik studeerde Biologie en Verpleegkunde aan de VU van 1959 tot 1971*
 - Hoe bent u betrokken geraakt bij het bezoek van MLK? *Ik zou niet weten waarom ik speciaal uitgenodigd zou zijn voor deze plechtigheid. Wellicht heb ik het via de studentenvereniging VVSVU gehoord. Maar in 1965 had ik daarin geen leidinggevende functie. Als student was ik wel nieuwsgierig, en ging graag naar bijzondere evenementen.*
 - Hebt u gemerkt dat het bezoek van MLK enigszins controversieel was toen der tijd? *Er was toen wel een kentering in de samenleving gaande. Ook op de VU merkte je dat er enerzijds aanhangers waren van de bevrijdingstheologie, en anderzijds een sterk behoudende stroming. Er kwam destijds merkbaar een tegenbeweging op gang bij de VU. Ik had het gevoel dat het eredoctoraat voor Dr. King een statement van de VU was: kijk ons nou. Het was ook bijzonder, naar mijn mening. Terugkijkend kun je zeggen dat de tegenbeweging op de VU het belang van het eredoctoraat voor dr Martin Luther King jr. onderstreept. Ik was gechoqueerd door de protesten destijds.*
<https://www.geheugenvandevu.nl/application/files/2516/0024/6359/Brochure-King-eredoctoraat.pdf> pp. 19-20.
 - Welke rol speelde u in het Concertgebouw? *Ik was er als VU student, maar had geen speciale taak.*

- Kunt u zich nog een specifiek moment herinneren in het Concertgebouw? *Ik herinner me van het Concertgebouw niet zo veel. Ik was studente Biologie. Ik voel me nog in die stoel zitten, maar weet niet meer wie er naast me zat. Ik was wel lid van de vrouwelijke studentenvereniging VVSVU, toen nog strikt gescheiden van het mannelijke Corps. Prins Bernhard was degene die een speech hield. Dat staat me nu vaag voor de geest.*
De film Dies Natalis 1965 in Concertgebouw, heb ik bekeken, met o.a. de uitreiking eredoctoraat aan Martin Luther King jr. Daar herkende ik ook Prof. Lever, waarbij ik ben afgestudeerd. Prof. Lever zie je in de film, waarbij hij de kappa of versierselen omhangt bij Martin Luther King. Achteraf denk ik dat Prof. Lever misschien de reden is geweest dat ik naar deze plechtigheid ben gegaan. In het filmfragment zag ik ook dat Koningin Juliana en Prinses Beatrix aanwezig waren. Maar ik heb hen die middag niet gezien.
De Toespraak bij eredoctoraat MLK door erepromotor G. Kuiper Hzn, uit Jaarboek VU 1965 (pdf) heb ik gelezen. Ik was onder de indruk van de toespraak van Professor Kuiper. Maar ik herinner het me niet zo goed meer. Je snapt nu pas hoe belangrijk het ook in deze tijd nog steeds is. Black Lives Matter zou toch eigenlijk al lang voorbij moeten zijn.
Hoe zou Martin Luther King op deze Black Lives Matter protesten hebben gereageerd? King zou zich inzetten voor eerlijke verkiezingen. Zelfs een paar verkiezingen geleden moesten arme bevolkingsgroepen in de Amerikaanse samenleving nog aan bepaalde eisen voldoen om te mogen stemmen, die voor zwarten bijna niet haalbaar waren. Ook in deze recente Amerikaanse verkiezingen wordt het democratische recht van poststemmen gesaboteerd. Hierdoor zijn de armste en zwakkeren ernstig benadeeld, zoals mensen die thuis willen/moeten blijven.
- Ik was niet bij de receptie na afloop van de plechtigheden in het Concertgebouw. Ik denk dat de receptie niet algeheel toegankelijk was, anders was ik wel gegaan. Want zo'n glaasje na afloop vond ik altijd wel aantrekkelijk als student. Ik vond de bijeenkomst in het Concertgebouw wel een geweldige happening, dat herinner ik me wel. Op dat moment was het niet zo bijzonder. Achteraf wel, als je terugkijkt en beseft dat Martin Luther King daar was. Later, ook toen King vermoord werd, dacht ik terug aan die middag in het Concertgebouw. Toen was het voor mij bijna niet voor te stellen dat ik King in het Concertgebouw gezien had. Ik besepte toen dat het wel een heel bijzondere bijeenkomst is geweest. Pas na zijn dood merkte je dat King's gedachtegoed belangrijker werd in de Nederlandse samenleving, zoals zijn speech "I Have a Dream".*
- Het feit dat een zwarte man een eredoctoraat kreeg was zo bijzonder, terwijl je daar nu geheel anders naar kijkt. Nederland was in de 1960s nog zo wit, het was een kantelperiode. In Zuid-Afrika waren veel mensen die de Gereformeerde kerk in ere hielden. De VU leunde daar tegenaan, en is toen omgeslagen. Dat was toch ook wel weer spraakmakend. Die omslag was in de loop van de jaren zestig. Ik denk dat hierbij een belangrijke rol is gespeeld door de Zuid-Afrikaanse dominee C.F. Beyers Naudé. Hij besepte dat het niet de juiste koers was, om uit te gaan van de apartheid in de Zuid-Afrikaanse samenleving. Naudé ontving in 1972 een VU eredoctoraat voor zijn inzet tegen de maatschappelijke en raciale ongelijkheid in Zuid-Afrika.*

- Kunt u vertellen over uw studie aan de VU?
 - *Mijn studie Biologie aan de VU is nogal bizar verlopen. Ik was een van de betere studenten, maar ik ging hoe langer hoe minder geloven in het maatschappelijk nut van de opleiding biologie. Het maatschappelijk nut werd me pas duidelijk in 1972. In dat jaar publiceerde de Club van Rome 'grenzen aan de groei', een kritisch rapport over de toekomst van mens en milieu. Er was toen wel een kentering in de samenleving. De studie Biologie was zeer theoretisch, dus ik dacht, wat doe ik hier eigenlijk? Ik ben 1,5 jaar voor mijn doctoraal de verpleging in gegaan. Dit was een groot schandaal. Toen werden verpleegsters nog afgebeeld met in de ene hand een po en in de andere hand een thermometer. Als domme gansjes eigenlijk. Als student was ik wel nieuwsgierig, en ging graag naar bijzondere evenementen.*
 - *Ik heb vervolgens de verpleegstersopleiding aan de VU gedaan. Die was destijds ook alleen nog maar voor vrouwelijke studenten. Daarna heb ik toch mijn doctoraal Biologie afgemaakt. Terwijl ik in de weekenden in de verpleging bleef werken. Want ik dacht, zo 'n diploma Biologie is toch wel handig. Ook al omdat er misschien geruchten gingen dat ik te dom was om Biologie te studeren.*
- *Mijn Kenia ervaring*
 - *Na afronding van mijn studie Biologie ben ik in Afrika gaan werken, in Kenia, 60 km van Nairobi. De uitzendorganisatie Stichting Nederlandse Vrijwilligers nodigde me uit als bioloog. Het was de bedoeling dat ik als bioloog veeziekten ging doceren. Toen heb ik ze opgebeld en gezegd dat dat meer iets is voor iemand die is afgestudeerd als dierenarts of in veeteelt in Wageningen. Ik had weliswaar dierkunde als hoofdvak, maar ik ben afgestudeerd op de slak. Ik ben een stadskind en ik zag me geen paarden en koeien hanteren.*
 - *Vervolgens vroeg de Stichting Nederlandse Vrijwilligers of ik als alternatief iets in de verpleging wilde doen. Dat leek me enig. Zodoende ben ik in Kenia in de moeder en kindzorg terecht gekomen. Dat heb ik 2 jaar gedaan. Ik was verantwoordelijk voor een district van 800.000 mensen. Dat wist ik gelukkig niet toen ik uitgezonden werd, want dan had ik het niet gedurfd. Ik werkte bijvoorbeeld samen met Ierse nonnen. Als witte gemeenschap onderling vertrouwde je elkaar altijd. Afen toe moest ik er meer dan 1 dag op uit, want het district was te groot. Soms sliep ik daarom bij de missie in een klooster. Er waren hele strenge nonnen bij, maar ook heel vrijzinnige nonnen. Ze moesten bijvoorbeeld de stammentegenstellingen in kaart brengen. Soms sliep ik ook in een plaatselijk bordeel. De plaatselijke slagerijen hadden vaak kleine bordeel kamertjes achter de slagerij. En daar kon je ook gebruik van maken met een meisje dat daar voor 'beschikbaar' was. Ik voelde me daar heel veilig en wist ook: ze doen deze witte zuster niks. s' Avonds zat ik met die meisjes op de binnenplaats. Ze konden mij Swahili leren. Als ze geen klanten hadden, zat ik met hen te babbelen. Dan vroegen ze om een biertje. We dronken samen een glaasje, heel bijzonder. Ik kreeg een*

keer de VIP room. Dat wil zeggen er hing een fietslampje aan een draadje. En er stond een grote kom warm water op mijn kamer, terwijl je anders van de gemeenschappelijke douche gebruik moest maken.

- *Heeft het gedachtegoed van MLK een speciale plek in uw leven, bijvoorbeeld als u terugziet op uw Kenia ervaringen? Denkt u dan nog wel eens terug aan dr. King en de VU in 1965? Ja, King als aanzetter van bewustwording. In Kenia zag ik ook wel eens dat er een behoorlijk klasseverschil was tussen zwart en wit. Dan dacht ik wel terug aan MLK. Laat ik een voorbeeld geven uit mijn Kenia praktijk. Op een dag klopte de acting matron, een non, bij me aan, bij de gezondheidskliniek waar ik leiding gaf. De non was in een wit habijt gekleed met een enorme witte kap op. Ze verzocht me naar haar kantoor te gaan om een priester te vaccineren tegen pokken. Die vraag stond me tegen. Als je zo 'n ampul pokken vaccin opent moet je namelijk meteen 100 vaccinaties doen, om de hygiëne te waarborgen. Je kunt hem niet open vervoeren. Dus ik zei: "hij kan hier naar mijn kliniek komen". Ze reageerde verbaasd: "Is this place clean enough?" Ik was kwaad en antwoordde "If this clinic is clean enough for babies, is it clean enough for a priest." In zo 'n situatie heb ik het klasseverschil tussen zwart en wit sterk ervaren, en moest ik denken aan King's strijd voor gelijke behandeling. De medewerkers van de kliniek waren blij dat ik de non zo resoluut had geantwoord.*
- *In welk jaar bent u naar Kenia gegaan, en wanneer keerde u terug? Eind 1971 ben ik naar Kenia gegaan en ik keerde terug in 1974.*
- *Terug in Nederland*
 - *Wat bent u gaan doen na terugkeer uit Kenia? Mijn Kenia ervaring bracht me ertoe om toch maar Epidemiologie te gaan studeren. Want hoe interpreteer je de aantallen over vaccinaties, ondervoeding, etc. Daar wilde ik meer over weten. Vanuit die motivatie heb ik in Jeruzalem een Masters degree in Public Health behaald. Daarna heb ik lange tijd gedoceerd aan de Universiteit Maastricht. Uiteindelijk werd ik hoogleraar Verplegingswetenschap aan de Radboud Universiteit. Dus ik heb eigenlijk weinig met die VU studie Biologie gedaan. Maar ik heb op de VU wel goed wetenschappelijk leren denken.*
 - *Hoogleraar Verplegingswetenschap en student Theologie. Het ergste is nog dat ik op een gegeven moment helemaal uitgekeken was op Epidemiologie, en al die statistieken. Daarom ben ik, begonnen met een studie Theologie aan de Universiteit voor Theologie en Pastoraat in Heerlen. Het was een interessante studie in een vernieuwende tijd. De docenten waren vaak uitgetreden priesters, een vrolijke boel. Ik bleef nieuwsgierig en wilde graag verder studeren. Toch nam ik daarbij een hoogleraarschap verplegingswetenschap aan. Gevolg was, dat ik zowel hoogleraar als student was aan de Radboud Universiteit. Dat was nogal verwarrend. In 1998 ben ik om persoonlijke redenen naar Enkhuizen verhuisd. Toen ik 60 jaar werd in 2000 ben ik gestopt met dat hoogleraarschap in Nijmegen. Mijn studie Theologie wilde ik wel afronden. Voor theologie kon ik kiezen tussen de VU en Kampen. Anders zou ik nog 3x per week naar Nijmegen moeten. En dat vond ik te veel. Mijn D1 heb ik nog op punten in Nijmegen kunnen behalen, en mijn D2 (doctoraal) in Kampen. Ik was een van de laatste doctorandi in de Theologie, want de hele Bama structuur was al aan de gang.*

- Koninklijke onderscheiding in 2002: <https://www.gezondheidsplein.nl/nieuws/koninklijke-onderscheiding-voor-verpleegkundigen/item60839> <https://www.radboudumc.nl/personen/carla-frederiks/loopbaan>

- Herinneringen aan MLK en de 1960s
 - Heeft u nog herinneringen aan uw VU studietijd? *Er was toen nog een verplicht college 'Wijsbegeerte der Wetsidee' voor alle VU studenten. Het ging over soevereiniteit in eigen kring, en dat soort zaken. Passend bij de visie van de VU, waar de VU voor stond. Prof. Dooyeweerd en Prof. Siezoo waren voormannen van dit vak Wijsbegeerte, en het werd afgerond met een verplicht tentamen. Later heb ik heel veel gehad aan dit vak Wijsbegeerte der Wetsidee. Maar toen ik als 19-jarige in de collegebanken zat, zag ik dat niet zo.*
 - Betekenis van religie tijdens VU studie. *Vaak werd een college met gebed geopend s'ochtends. Het was vanzelfsprekend dat je kerkelijk was. Ik was vrijzinnig hervormd. Dat was voor medestudenten verdacht. Een soort 2^e garnituur. De Bijbel was voor hen de waarheid van kaft tot kaft. De wereld was geschapen in 6 dagen, etc. Terwijl ik de bijbel zag als een bundeling van verhalen, niet als een geschiedenisboek. Het gaf voor hen geen pas dat ik twijfelde aan maagdelijkheid van Maria. Mijn medestudenten destijds kwamen veelal uit gezinnen waar de bijbel werd gelezen, en kenden de bijbel vaak uit het hoofd. Ik mocht in ieder geval geen lid worden van de Gereformeerde kerk, met mijn malle ideeën. Inmiddels zullen er nog maar weinig van die Reformatorische studenten aan de VU zijn.*
 - Gezagsverhoudingen. *Als student moest je opstaan zodra de hoogleraar binnen kwam. We hadden college Wijsbegeerte der Wetsidee in een grote zaal aan De Lairesestraat in Amsterdam. Je had er klapstoelen die enorm knalden, vooral als 200 tot 300 studenten tegelijk opstonden. Dan knalde dat behoorlijk. Het leek wel alsof de hoogleraar onder vuur genomen werd, en je dat met opzet deed.*
 - Was het een roerige tijd, merkte u iets van de bevrijdings- en vernieuwingsbeweging tijdens uw VU studie? *Ook in de Biologie wetenschappen ontstond in de 1960s een kentering. Biologie op de VU was toen beroemd en berucht omdat men de evolutietheorie begon te omarmen. Prof. Jan Lever verkondigde de evolutietheorie. Hij werd wel de duivel op de preekstoel genoemd. Tot zijn 85e levensjaar is hij lezingen blijven geven. Daar heb ik hem nog een keer ontmoet. Hij was ook bij mijn oratie aanwezig toen ik in Nijmegen hoogleraar werd. We waren eigenlijk een soort maatjes. Toen ik student-assistent bij hem werd, zei ik tegen hem: "weet U wel dat ik Vrijzinnig Hervormd ben?" Prof. Lever antwoordde glimlachend: "ik verwacht niet dat je een verderfelijke invloed op mij hebt." Prof. Lever was zijn tijd ver vooruit. Hij heeft veel gepubliceerd, ook populair wetenschappelijk. Hij was spraakmakend en had veel aanhangers en tegenwerking. We waren als studenten eigenlijk drukker met deze discussie over de evolutietheorie, dan met de apartheidskwestie in Zuid-Afrika. Je dacht wat betreft Zuid-Afrika: dat land is toch van ons geweest. Dat was nogal een heersende gedachte. Net zoals je dat toen dacht over 'Ons Indië' kort na de Tweede Wereldoorlog. Langzamerhand zijn die ideeën een andere kant op gegaan. Maar het was binnen de Biologie geen issue.*

- Was u al bekend met het gedachtegoed van MLK? *Ik had misschien wel van zijn naam gehoord. Pas na de bijeenkomst in het Concertgebouw ben ik me meer in King gaan verdiepen.*
- Harcourt Klinefelter, voormalig perschef van King. *Graag reageer ik op de EO documentaire NPOstart 2 Doc 'In de schaduw van King', https://www.npostart.nl/2doc/02-04-2018/VPWON_1284050 Daar heb ik met bewondering naar gekeken. Hieruit blijkt hoe moedig Klinefelter was in de jaren zestig, als perschef van King. Hij heeft met dat malle bandrecordertje heel bijzondere gebeurtenissen vastgelegd. Dit laat zien hoe de zachte krachten zullen winnen, in dit geval Klinefelter. Ondanks de strijd die door King en anderen is geleverd, steekt het racisme toch steeds weer de kop op. In de Amerikaanse verkiezingsstrijd zei Trump bijvoorbeeld dat zwarte mensen te lui of te dom zijn om op hem te stemmen. Toen dacht ik, hoera, dit kost hem de kop. Maar hij komt er helaas mee weg.*
- Man-vrouw verhoudingen. *Ik zat in een groep van 13 studenten biologie, waarvan 10 mannen en 3 vrouwen. Studeren als vrouw werd in die tijd nog niet algemeen aanvaard. Je had het als vrouw niet echt gemakkelijk binnen de Faculteit Biologie. De enige reden die je nog wel eens hoorde destijds, ik ben in 1959 gaan studeren, was dat het nuttig zou zijn in tijden van oorlog. Dat geldt niet alleen voor Biologie, maar voor vrouwelijke studenten in het algemeen. Moest dat wel, want ze gaan toch trouwen? Ja, want als er weer oorlog zou komen, dan gaan de mannen naar het front, en dan is het toch handig dat er nog vrouwen zijn als reservetroepen. Je had het als vrouwelijke student niet echt gemakkelijk. De hoogleraar Natuurkunde wist zeker dat meisjes dom waren. Dan kom je dus eigenlijk al een beetje verkeerd binnen. Maar ik heb een wiskunde knobbel. Op een gegeven moment vroeg hij een formule over hoe een vliegtuig door een bocht gaat, met differentiaal en integraal rekenen, enzovoort. Ik zei dat ik het niet uit mijn hoofd kon opzeggen, maar de formule wel kon afleiden. Hij keek mij verbijsterd aan. Dat vrouwen iets uit hun hoofd konden leren, dat kon hij nog wel snappen. Maar dat vrouwen formules konden afleiden, dat was nieuw. En ik deed dat moeiteloos. Vervolgens keek hij me nog eens aan en zei "Ja, en u had ook al een 8 voor uw practicum. Als u om wilt zwaaien, mag u wel bij Natuurkunde komen. Dat was eigenlijk zo geestig, waar hij cynisch begon. Dus dat had je nog wel, in die tijd. Dat een hoogleraar zo 'n lage dunk had van vrouwelijke studenten.*
- *Vrouwen gingen in rok of jurk naar college. Je droeg geen lange broek, dat kon niet. Alleen biologen, die mochten tijdens buiten practica lange broeken dragen met kaplaarzen. Nou, als dat niet vrijzinnig is, dan weet ik het niet. De mannen deden tentamen in een blauw pak. De vrouwen in mantelpak. Je ging niet zomaar in dagelijkse kloffie tentamen doen. Het had ook wel wat hoor, achteraf bezien. Je bent meer geconcentreerd wellicht. Het was niet zomaar wat, je ging tentamen doen.*
- Man-vrouw verhoudingen bij de inzet van vrijwilligers vanuit de VU in Afrika. *Op een gegeven moment was er op de VU een stageplaats beschikbaar in Kenia om in wildparken wilde dieren te tellen (zie ook de Kenia paragraaf hierboven). Men was verbaasd dat ik als vrouw solliciteerde. Men vond het een baan voor mannen, te gevaarlijk voor vrouwen om daar te werken. Men noemde dan het gevaar van wilde dieren. Dat vond ik zo raar. Alsof die wilde dieren liever*

vrouwenbiller eten dan mannenbiller. Maar dat was natuurlijk vanwege de zwarte gemeenschap. Dat vond ik wel schijnheilig van de VU. Want dat durfde men niet hardop te zeggen. Het frappeerde me en maakte me boos dat ze zo'n stage alleen openstelden voor mannen, een navrant vooroordeel. Daarom heb ik wel gesolliciteerd bij de Stichting Nederlandse Vrijwilligers, en uiteindelijk dit vooroordeel overwonnen. Toen ik in mijn verpleegstersuniformpje door een wildpark reed in een Renault 4, heb ik wel even zie-zo gedacht. Uiteindelijk was de helft van de uitgezonden vrijwilligers vrouw.

Vereniging van Vrouwelijke Studenten aan de VU (VVSUVU): deze studentenvereniging bestond uit alleen maar vrouwen. Aan het Corps zaten de mannen. Een enkele keer mochten de vrouwen ook komen in de Sociëteit L.A.N.X. 1 x per jaar was er, vrij geëmancipeerd, een gezamenlijk dispuutsfeest. Dan mocht je een man als introducé meebrengen. De verhoudingen waren zeer formeel. Dat was gewoon zo, nu kijk je er heel anders tegenaan. De Gemeente Universiteit had ook een eigen studentenvereniging, de Amsterdamse Studentenvereniging Amsterdam (ASVA). De vrouwelijke studenten aan de Gemeente Universiteit waren (deels) verenigd in de ASVA, en daarnaast het Corps. Ook was er een scheiding qua godsdienstige achtergrond. VU studenten waren in die tijd nooit katholiek, aan de Gemeente Universiteit natuurlijk wel, die hadden een eigen katholieke studentenvereniging Thomas van Aquino. De gereformeerde studentenvereniging Societas Studiorum Reformatorum (SSR) was daarentegen wel gemengd, evenals de studentenvereniging UNITAS.

- Interview met Fred Brinkman, 24 augustus 2017 (pdf)

Verhelderend om over de rol van Prof. Jan Lever in het Concertgebouw te lezen. Dit heeft me geholpen herinneringen op te halen en zo de context van de dag beter in beeld te krijgen.

- Interview met Doeke Post, 29 augustus 2017 (pdf)

Ik heb hem later als hoogleraar Sociale Geneeskunde meegemaakt.

Zie: Geheugen van de VU, <https://www.geheugenvandevu.nl/dossiers/martin-luther-king-jr-eredoctor-1965>

Foto's uit de 1960s en daarna

1. Kenia, introductiestage bij een Kikuyu gezin. Leren waterdragen.
2. Mijn oratie, Radboud Universiteit Nijmegen, voorheen Katholieke Universiteit Nijmegen, in 1997
3. Groepsfoto op de medische hulppost in Kenia, v.l.n.r.: 5 verpleegsters en ikzelf, in 1972

